

Pojęcie tajemnicy przedsiębiorstwa jako przesłanki ograniczenia udostępniania informacji

1. Dostęp do informacji publicznej i zasada jawności życia społecznego

Prawo dostępu obywateli do informacji publicznej zostało uregulowane w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm., dalej: u.d.i.p.), do której odesłanie zostało zawarte w art. 61 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który przyznaje każdemu prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Uregulowania te mają swoje źródło w zasadzie jawności życia społecznego, która stanowi jeden z fundamentów demokracji i przyczynia się do przejrzystości (*transparency*) życia społecznego. Zgodnie z art. 3 ustawy prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienia do: uzyskania informacji publicznej, w tym uzyskania informacji przetworzonej w takim zakresie, w jakim jest to szczególnie istotne dla interesu publicznego, wglądu do dokumentów urzędowych oraz dostępu do posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów (ustawa u.d.i.p.).

W ustawie przewidziano przypadki, gdy można ograniczyć dostęp do informacji publicznej, między innymi ze względu na tajemnicę przedsiębiorcy, chyba że przedsiębiorca zrezygnuje z przysługującego mu uprawnienia (art. 5 ust. 2 u.d.i.p.). Ponadto art. 4 ust. 1 ustawy zmieniony przez art. 24 pkt 2 lit. a) ustawy u.d.i.p. z dniem 1 stycznia 2002 r. stanowi, iż przedsiębiorcy są zobowiązani do udzielania w prasie informacji o swojej działalności, o ile na podstawie odrębnych przepisów informacja ta nie jest objęta tajemnicą.

2. Pojęcie tajemnica przedsiębiorstwa na gruncie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i w orzecznictwie Sądu Najwyższego

Zgodnie z art. 55¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93) tajemnica przedsiębiorstwa należy do katalogu składników

przedsiębiorstwa. Art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (dalej: u.z.n.k.) definiuje tajemnicę przedsiębiorstwa jako „nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności”. Przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy, traktowane jest jako czyn nieuczciwej konkurencji (art. 11 ust. 1 u.z.n.k.). Przepis ten stosuje się także wobec osoby, która świadczyła pracę, przez okres 3 lat od ustania stosunku pracy.

Należy podkreślić, że informacje naruszające interes publiczny nie mogą być uznane za tajemnicę przedsiębiorstwa i podlegać ochronie. Ponadto w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 października 2000 r. (I CKN 304/00, OSNC 2001/4/59), Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro tajemnica przedsiębiorstwa ma dotyczyć informacji „nieujawnionej do wiadomości publicznej”, czyli takiej, która nie jest znana ogółowi lub osobom, które ze względu na wykonywany zawód są zainteresowane w jej posiadaniu, to przedsiębiorca musi mieć wolę, aby informacja pozostawała tajemnicą dla konkurentów oraz pewnych kół odbiorców, przy czym wola ta musi być dla nich rozpoznawalna. Jeśli informacja jest wprowadzie nieznana, ale nie mamy do czynienia z wolą przedsiębiorcy co do objęcia jej tajemnicą, nie stanowi ona tajemnicy przedsiębiorstwa. Informacja, o której mógł się dowiedzieć każdy konkurent „drogą zwykłą i dozwoloną”, traci ochronę prawną. Sąd wskazuje tu przykład wiadomości przedstawianej w pismach fachowych oraz sytuacji, gdy z towaru wystawionego na widok publiczny każdy fachowiec może poznać, jaką metodę produkcji zastosowano. Chodzi więc o stworzenie takich warunków, aby chroniona informacja nie mogła dotrzeć do wiadomości osób trzecich bez podjęcia przez nie specjalnych starań w celu ich uzyskania. Sąd odróżnia w kwestii ochrony prawnej informacje podlegające tajemnicy przedsiębiorstwa od wiedzy, doświadczenia i umiejętności zawodowe zdobytych przez pracownika podczas zatrudnienia w przedsiębiorstwie. W przypadku tych drugich przedsiębiorca nie korzysta z ochrony prawnej, jakkolwiek możliwe jest

zawarcie przez pracodawcę i pracownika umowy zawierającej klauzulę ograniczającą możliwość posługiwania się zdobytą w pracy wiedzą w celach konkurencyjnych po ustaniu zatrudnienia.

Podobnie wypowiedział się także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 września 2001 r. (I CKN 1159/00, OSNC 2002/5/67). W uzasadnieniu do tego wyroku Sąd podkreślił ponadto, że aby informacja mogły podlegać ochronie ze względu na tajemnicę przedsiębiorstwa, przedsiębiorca musi się postarać o zapewnienie takich mechanizmów zabezpieczających przed niekontrolowanym wy wpływem danych, że osoby trzecie chcące zapoznać się z treścią informacji musiałyby doprowadzić do wyeliminowania tych zabezpieczeń.

W wyroku z 3 października 2000 r. Sąd Najwyższy dokonał także uściślenia ustawowej definicji tajemnicy przedsiębiorstwa i stwierdził, że „informacja ma charakter technologiczny, kiedy dotyczy najogólniej rozumianych sposobów wytwarzania, formuł chemicznych, wzorów i metod działania”. Można tu wymienić między innymi nieopatentowane wynalazki, składniki produktów, wzory chemiczne nowych substancji. Natomiast „informacja handlowa obejmuje, najogólniej ujmując, całokształt doświadczeń i wiadomości przydatnych do prowadzenia przedsiębiorstwa, niezwiązanych bezpośrednio z cyklem produkcyjnym”. Są to na przykład listy kontrahentów, kontakty handlowe, polityka reklamowa, korespondencja handlowa.

W wyroku Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2007 r. (I PK 207/06) dokonano rozróżnienia zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy oraz obowiązku dochowania tajemnicy przedsiębiorstwa. Sąd stwierdził, że zwolnienie byłych pracowników z zakazu konkurencji nie jest jednoznaczne z godzeniem się przez pracodawcę na uczynienie z posiadanych przez pracowników informacji dowolnego użytku, zwłaszcza jeśli jest to sprzeczne z interesem przedsiębiorcy. Byli pracownicy, z którymi nie zawarto umowy mówiącej o zakazie konkurencji, nie są więc upoważnieni tym samym do ujawnienia informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa.

Podsumowując, w oparciu o orzecznictwo Sądu Najwyższego należy uznać, że określona informacja stanowi tajemnicę przedsiębiorstwa, jeżeli spełnia łącznie trzy warunki: ma charakter techniczny, technologiczny, organizacyjny lub posiada wartość gospodarczą; nie została ujawniona do wiadomości publicznej; podjęto w stosunku do niej niezbędne działania w celu zachowania poufności.

3. Tajemnica przedsiębiorstwa a prawo zamówień publicznych

Do tajemnicy przedsiębiorstwa odnosi się art. 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2007 r., Nr 223, poz. 1655, ze zm.; dalej: p.z.p.), który stanowi, że mimo iż postępowanie o udzielenie zamówienia jest jawne, istnieje wyjątek od tej zasady, którym są informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa, pod warunkiem jednak, że wykonawca zastrzegł, że nie mogą być one udostępniane, nie później niż w terminie składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu. W art. 86 ust. 4 wyliczony jest dodatkowo katalog informacji, które nie mogą zostać zastrzeżone. Są to: „nazwa firmy, adresy wykonawców, a także informacje dotyczące ceny, terminu wykonania zamówienia, okresu gwarancji i warunków płatności zawartych w ofertach”. Zasada jawności wyrażona w art. 8 ustawy gwarantuje przejrzystość prowadzonego przez zamawiającego postępowania. Zasada ta może ulec ograniczeniom tylko w wyjątkowych sytuacjach, takich właśnie jak zastrzeżenie tajemnicy przedsiębiorstwa w treści złożonej przez wykonawcę oferty.

W odniesieniu do zastrzeżenia, o którym mowa w art. 8 ust. 3 p.z.p., Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 października 2005 r. (III CZP 74/05) stwierdził, że w przypadku gdy po zbadaniu skuteczności zastrzeżenia informacji jako tajemnicy przedsiębiorstwa, dokonanego przez wykonawcę, zamawiający dojdzie do wniosku, że zastrzeżenie było bezzasadne, to uzna to zastrzeżenie za bezskuteczne i zakaz ujawniania informacji zostanie wyłączone. Uchwała ta określa zakres oraz doprecyzowuje pojęcie zastrzeżenia informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa w ofercie składanej w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego. Sąd Najwyższy uczynił adresatem zakazu ujawniania wiadomości o tajemnicy przedsiębiorstwa zamawiającego, który ma obowiązek zbadania, czy

utajniona informacja ma rzeczywiście charakter tajemnicy przedsiębiorstwa. Przed podjęciem uchwały funkcjonowała praktyka odrzucania oferty, jeśli w ocenie zamawiającego wykonawca zastrzegł informacje, które naprawdę nie stanowiły tajemnicy przedsiębiorstwa. Na przykład w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2005 r. (V Ca 10/05) uznano, że skoro to wykonawca jest dysponentem informacji, to zamawiający ma obowiązek respektowania stanowiska oferenta w przedmiocie ich utajnienia. Wobec tego sąd nakazał odrzucenie oferty wykonawcy, który bezzasadnie uznał niektóre informacje za tajemnicę przedsiębiorstwa. Obecnie natomiast przyjmuje się, że uznanie bezskuteczności zastrzeżenia prowadzi jedynie do wyłączenia zakazu ujawnienia informacji.

4. Tajemnica przedsiębiorstwa w orzecznictwie sądów krajowych

W wyroku z dnia 25 lutego 2006 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu (II Ca 706/06) zajmował się kwestią, czy kosztorys ofertowy można uznać za informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa. Sąd stwierdził, że nie można potraktować kosztorysu jako informację powszechnie znaną lub taką, o której każdy zainteresowany mógł się łatwo dowiedzieć w legalny sposób. Możliwość uznania kosztorysu w zamówieniach publicznych za informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa i zastrzeżenia jej poufności w przetargu nie wyklucza okoliczność, że wykonawca we wcześniejszych przetargach ujawnił kosztorys do wiadomości publicznej.

Natomiast Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 5 czerwca 2006 r. (V Ca 440/06) do zagadnienia, kiedy informacje o charakterze technicznym nie mogą zostać utajnione ze względu na tajemnicę przedsiębiorstwa. Sąd Okręgowy odniósł się tu do wyroku Sądu Najwyższego z 5 września 2001 r., który wprowadził zasadę, że tajemnicy przedsiębiorstwa nie stanowią informacje, o których każdy przedsiębiorca może dowiedzieć się drogą zwykłą i dozwoloną. W sprawie tej konsorcjum, które zastrzegło informacje dotyczące danych technicznych jako tajemnicę przedsiębiorstwa, powoływało się na to, że rozwiązania techniczne, których dotyczyły zastrzeżone informacje, miały charakter prototypowy na danym rynku. Sąd Okręgowy uznał jednak, że nawet jeśli informacje te miałyby dotyczyć prototypowych rozwiązań, to i tak nie zasługują na ochronę, ponieważ rozwiązania oferowane przez konsorcjum

powinny być zgodne z aktualną wiedzą i światowymi standardami w danej dziedzinie. Zamawiający oczekiwał przedstawienia rozwiązań sprawdzonych na danym rynku, nie technicznych eksperymentów. Dlatego też, zdaniem sądu, informacje odnoszące się do specyfikacji technicznej nie powinny być zastrzegane, nawet jeśli mają charakter prototypowy.

Podobnie w kwestii możliwości zastrzeżenia specyfikacji technicznej jako tajemnicy przedsiębiorstwa orzekł Sąd Okręgowy w Warszawie, oddalając apelację od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy - Mokotowa z dnia 8 grudnia 2006 r. (sygn. akt XVI C 942/04, oddala apelację). Sąd uznał, że należało ujawnić specyfikację techniczną protokołu komunikacyjnego KSI MAIL, wykorzystywanego przez program komputerowy „Płatnik - przekaz elektroniczny”, służący do teletransmisji danych ubezpieczeniowych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem protokół ten jest informacją publiczną. Z tego względu stosuje się do niego zasadę jawności i nie może zostać zakwalifikowany jako tajemnica przedsiębiorstwa.

Autor: Katarzyna Kozak